

Види принципів адміністративно-процедурного права

Шарая А. А.

*Запорізький національний університет,
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
annasharaia@ukr.net*

Ключові слова:

принцип, адміністративно-процедурне право, адміністративна процедура, класифікація, види принципів.

У статті проаналізовано сутність і значення розподілу на види принципів адміністративно-процедурного права. З'ясовано практичне й наукове значення такого розподілу. Доведено, що розгляд питань, пов'язаних із наявними науковими класифікаціями принципів адміністративно-процедурного права, важливий, адже надає можливість розглядати останні в їхньому видовому розмаїтті й системному взаємозв'язку. Запропоновано власний авторський розподіл принципів адміністративно-процедурного права із застосуванням різноманітних критеріїв.

Types of principles of administrative procedural law

Sharaia A. A.

*Zaporizhzhia National University,
Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
annasharaia@ukr.net*

Key words:

principle, administrative procedural law, administrative procedure, classification, types of principles.

The article analyzes the essence and importance of the division into types of administrative procedural law. The practical and scientific significance of this distribution has been clarified. It is proved that consideration of the issues related to the existing scientific classifications of the principles of administrative procedural law is important, since it provides an opportunity to consider the latter in their species diversity and systemic interconnection. The author's own distribution of the principles of administrative procedural law with application of various criteria is offered. Separation of types of principles of administrative procedural law is a conditional separation of principles of administrative procedural law, using separate criteria to determine relationships between them, establishing existing patterns of their resources, the ability to provide a legal assessment of each individual principle. Such a division of the principles of administrative procedural right into species is conditional, since it depends on the isolation of one or another criterion. The application of a large number of different criteria for division into different types only in a positive way affects the understanding of the essence and complexity of the principles of administrative procedural law. The presence of an expanded classification reflects the interconnection of different types of principles and complements each other to determine the specific nature and internal content of the principles of administrative procedural law. In order to find out the real resource of the principles of administrative procedural law, it is advisable to separate them into types. The author's variants of classifications complement each other and thus allow to clarify in more detail the principles of administrative procedural law. Different criteria are applied to the distribution, for example: the way of expressing them

in the rules of law; the source of fixation; specifics of regulation; specifics of administrative procedural law and scope of its regulation; the category of administrative procedures; the subject they are targeting; targeting; the nature of the administrative procedures on which the principles are laid down; degree of “innovation” for domestic law and legal science, etc.

Розподіл на види допомагає зрозуміти весь ресурс явища, що досліджується, та його розмаїття. Розгляд питань, пов’язаних із наявними науковими класифікаціями принципів адміністративно-процедурного права, є важливим, адже надає можливість розглядати останні у їх видовому розмаїтті та системному взаємозв’язку. Таким чином, цілком можна запропонувати як авторську ідею – використання кількох критеріїв для класифікації принципів адміністративно-процедурного права, що дозволить краще з’ясувати їх ресурс. Так, зокрема, за *способом вираження їх у нормах права* (адже «юридична об’єктивація принципів може відбуватися шляхом: 1) текстуального закріплення – безпосереднього формулювання в нормах права; 2) змістовного закріплення – виведення зі змісту норм права» [1, с. 174]), можна їх поділити на:

а) принципи адміністративно-процедурного права, що безпосередньо закріплені (формулюються) у нормах права, зокрема нормативно-правових актах (наприклад, ст. 4 Закону України від 06 вересня 2012 р. «Про адміністративні послуги» передбачено, що «державна політика у сфері надання адміністративних послуг базується на принципах: 1) верховенства права, у тому числі законності та юридичної визначеності; 2) стабільності; 3) рівності перед законом; 4) відкритості та прозорості; 5) оперативності та своєчасності; 6) доступності інформації про надання адміністративних послуг; 7) захищеності персональних даних; 8) раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг; 9) неупередженості та справедливості; 10) доступності та зручності для суб’єктів звернень» [2]. У проекті Закону України «Про адміністративну процедуру» також передбачено загальні принципи адміністративної процедури (ст. 4): «1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність учасників адміністративного провадження перед законом; 4) використання повноважень з належною метою; 5) обґрунтованість та визначеність; 6) безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; 7) добросовісність і розсудливість; 8) пропорційність; 9) відкритість; 10) своєчасність і розумний строк; 11) ефективність; 12) презумпція правомірності дій та вимог особи; 13) офіційність; 14) гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; 15) гарантування ефективних засобів правового захисту» [3]);

б) принципи адміністративно-процедурного права, що «виводяться» зі змісту нормативно-правового акту (так зване «змістовне закріплення» [4, с. 634]). Наприклад, із ст. 10 Закону України від 06 вересня 2012 р. «Про адміністративні послуги», де передбачено, що «суб’єкт надання адміністративних послуг надає адміністративну послугу, а центр надання адміністративних послуг забезпечує організацію надання такої послуги у найкоротший строк та за мінімальної кількості відвідувань суб’єктом звернення», що дає підстави «вивести» зі змісту принцип «розумного строку надання адміністративної послуги». Л. В. Тацій визначає «розумний строк» (хоча і в адміністративному судочинстві, однак саме з нього він був запозичений) як «обумовлений складністю адміністративної справи, а також поведінкою осіб, які беруть у ній участь, найкоротший строк її розгляду і вирішення, достатній для надання своєчасного (без невинуватих зволікань) захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах» [5, с. 39]. О. М. Соловйова й В. А. Сьоміна зауважують, що «розумний строк адміністративної процедури значить, що адміністративна справа повинна бути вирішена своєчасно, тобто до настання обставин, за яких втрачається сенс у прийнятті адміністративного акта. Натепер більшість актів про адміністративну процедуру встановлюють певні строки вирішення різного роду проваджень та прийняття відповідного акта. В тих випадках, коли законодавець не визначає конкретні часові проміжки, він користується категорією «розумного строку», тобто вирішення справи негайно (невідкладно), якщо таке вирішення не потребує невинуватих витрат часу та інших ресурсів, а також не перешкоджає прийняттю законного та обґрунтованого рішення. Таким чином, адміністративний орган під час вирішення справи обмежується розумним часом, тобто найкоротшим строком, достатнього для її вирішення. Зазначений принцип був перенесений з судового розгляду в практику діяльності публічної адміністрації, що є позитивною тенденцією та відповідає сучасним реаліям розвитку управлінської системи та наближає її до міжнародних стандартів» [6, с. 98–99].

Більше того, принципи адміністративно-процедурного права можна поділити *залежно від джерела фіксації*:

а) принципи адміністративно-процедурного права, що зафіксовані у кодексах, законах (наприклад, КпАП України, Митний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України від 05 квітня 2007 р. «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Закон України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» тощо). Для прикладу – у ст. 11 Митного кодексу України закріплено принцип конфіденційності інформації, який полягає в тому, що «Інформація, що стосується державної митної справи, отримана органами доходів і зборів, може використовуватися ними виключно для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб'єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема, передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України. Інформація щодо підприємств, громадян, а також товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються ними через митний кордон України, що збирається, використовується та формується органами доходів і зборів, вноситься до інформаційних баз даних і використовується з урахуванням обмежень, передбачених для інформації з обмеженим доступом. Не вважається розголошенням надання знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не стосується конкретних фізичних та/або юридичних осіб і не може становити комерційну таємницю, інформація, яка стосується правопорушень, а також публічне обговорення в засобах масової інформації та суспільстві проблем державної митної справи» [7];

б) принципи адміністративно-процедурного права, що закріплені у підзаконних нормативно-правових актах (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 896 «Деякі питання здійснення планових заходів державного контролю Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» [8], Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2007 р. № 643 «Про порядок надання адміністративних послуг МОН України» [9] тощо).

Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 896 «Деякі питання здійснення планових заходів державного контролю Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів» закріплено принцип систематичності державного контролю, адже, відповідно до п. 8 «планові заходи державного контролю здійснюються з такою періодичністю:

– з дуже високим ступенем ризику – інспектування – не більше чотирьох разів на рік, аудит – не більше одного разу на рік;

– з високим ступенем ризику – інспектування – не більше трьох разів на рік, аудит – не більше одного разу на рік;

– із середнім ступенем ризику – інспектування – не більше двох разів на рік, аудит – не більше одного разу на рік;

– з низьким ступенем ризику – інспектування – не більше одного разу на рік, аудит – не більше одного разу на два роки;

– з незначним ступенем ризику – інспектування – не більше одного разу на два роки, аудит не проводиться» [8];

в) принципи адміністративно-процедурного права, що закріплені у європейських нормативних документах (наприклад, у Резолюції (77) 31 Комітету міністрів про захист особи стосовно актів адміністративних органів влади, прийнятій Комітетом міністрів 28 вересня 1977 р.; Рекомендації № R (80) 2 Комітету міністрів державам-членам стосовно реалізації адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнята Комітетом міністрів 11 березня 1980 р.; Рекомендації № R (87) 16 Комітету міністрів державам-членам стосовно адміністративних процедур, які впливають на права великої кількості осіб, прийнята Комітетом міністрів 17 вересня 1987 р.; Рекомендації Rec (2001) 9 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами-приватними особами тощо).

Враховуючи *специфіку регламентації*, принципи адміністративно-процедурного права можна поділити на:

а) імперативні (категоричні) принципи адміністративно-процедурного права, вони існують у вигляді юридичного обов'язку, звернені до суб'єкта владних повноважень або ж «закріплює організаційні вимоги до осіб, які бажають отримати статус суб'єкта владних повноважень» [10, с. 43]. Наприклад, ст. 19 Закону України від 02 жовтня 1996 р. «Про звернення громадян» передбачено імперативний принцип об'єктивності, всебічності і вчасності розгляду справи із покладанням відповідного обов'язку на органи публічної адміністрації, а саме: «органи державної влади і місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, об'єднання громадян, засоби масової інформації, їх керівники та інші посадові особи в межах своїх повноважень зобов'язані об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги» [11];

б) диспозитивні (рекомендаційні) принципи адміністративно-процедурного права, визначені,

коли має місце можливий або альтернативний варіант вибору поведінки» [10, с. 44]. Цей критерій П. О. Баранчик називає «формою принципу» [10, с. 43–44]. Наприклад, у Законі України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» надано право особі «вільного отримання, поширення та будь-якого іншого використання інформації, що була надана або оприлюднена відповідно Закону» не користуючись принципом «прозорості та відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень» [12].

Беручи до уваги *специфіку адміністративно-процедурного права та сфери його регулювання, та враховуючи умовний поділ адміністративних процедур на «такі процедури, що виникають за ініціативою (заявою) фізичної або юридичної особи, та справи, що починаються адміністративним органом за власною ініціативою»* [13, с. 24]. За наявності потреби в захисті державних та суспільних інтересів, забезпечення прав і свобод громадян, припинення адміністративних правопорушень тощо [14, с. 10]», можна класифікувати принципи адміністративно-процедурного права на:

а) принципи адміністративно-процедурного права щодо втручальних процедур (нагляд, контроль). Наприклад, ст. 3 Закону України від 05 квітня 2007 р. «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначено такі основні принципи державного нагляду (контролю):

– пріоритетності безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;

– підконтрольності і підзвітності органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;

– рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

– гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання;

– об'єктивності та неупередженості здійснення державного нагляду (контролю), неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими безпідставними заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв;

– здійснення державного нагляду (контролю) лише за наявності підстав та в порядку, визначених законом;

– відкритості, прозорості, плановості й системності державного нагляду (контролю);

– неприпустимості дублювання повноважень органів державного нагляду (контролю) та неприпустимості здійснення заходів державного на-

гляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання;

– невтручання органу державного нагляду (контролю) у діяльність суб'єкта господарювання, якщо вона здійснюється в межах закону;

– відповідальності органу державного нагляду (контролю) та його посадових осіб за шкоду, заподіяну суб'єкту господарювання внаслідок порушення вимог законодавства, порушення прав та законних інтересів суб'єкта господарювання;

– дотримання умов міжнародних договорів України;

– незалежності органів державного нагляду (контролю) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян;

– наявності одного органу державного нагляду (контролю) у складі центрального органу виконавчої влади.

– презумпції правомірності діяльності суб'єкта господарювання у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або повноважень органу державного нагляду (контролю);

– орієнтованості державного нагляду (контролю) на запобігання правопорушенням у сфері господарської діяльності;

– недопущення встановлення планових показників чи будь-якого іншого планування щодо притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності та застосування до них санкцій;

– здійснення державного нагляду (контролю) на основі принципу оцінки ризиків та доцільності [15].

б) принципів адміністративно-процедурного права щодо ініціативних адміністративних процедур (досить часто вони асоціюються із процедурами надання адміністративних послуг). Прикладом можуть бути принципи, перераховані у ст. 4 Закону України від 06 вересня 2012 р. «Про адміністративні послуги», перелік яких вже наводився.

Може бути і інший розподіл (в залежності від *категорії адміністративних процедур*):

а) принципи адміністративно-процедурного права щодо адміністративної нормотворчості (наприклад, принципи обґрунтованості, галузевої спрямованості, професіоналізму, планування та прогнозування, науковості, використання передового досвіду тощо);

б) принципи адміністративно-процедурного права щодо контрольно-наглядових процедур (наприклад, принципи об'єктивності, неупере-

дженості, відкритості, прозорості, плановості, системності тощо);

в) принципи адміністративно-процедурного права щодо надання адміністративних послуг (наприклад, принципи оперативності, своєчасності, доступності і зручності для суб'єктів звернень тощо);

г) принципи адміністративно-процедурного права щодо ініціативних адміністративних процедур (дозвільні, ліцензійні, реєстраційні тощо) (наприклад, принципи відкритості і доступності, мовчазної згоди, достовірності та повноти тощо).

В залежності від *суб'єкта, щодо якого вони зорієнтовані*:

а) принципи адміністративно-процедурного права у сфері правореалізації (щодо будь-яких суб'єктів) – наприклад, принцип законності, принцип рівності учасників адміністративної процедури перед законом, принцип добросовісності, принцип обґрунтованості та визначеності тощо;

б) принципи адміністративно-процедурного права у сфері правозастосування (щодо уповноважених суб'єктів владних повноважень) – наприклад, принцип публічності, принцип ефективності, принцип оперативності, принцип неупередженості, принцип використання повноважень з належною метою тощо.

За *цільовою спрямованістю* можна виокремити:

а) регулятивні принципи адміністративно-процедурного права – за їх допомогою відбувається правове регулювання суспільних відносин шляхом наділення їх учасників правами і покладання на них обов'язків (наприклад, офіційність, ефективність, розумний строк, відкритість тощо);

б) охоронні (охоронного спрямування) принципи адміністративно-процедурного права – на підставі їх застосування відбувається правове регулювання суспільних відносин шляхом встановлення превентивних правил (наприклад, законність, використання повноважень з належною метою, гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; гарантування ефективних засобів правового захисту тощо).

За *характером адміністративних процедур*, щодо яких визначаються засади:

а) принципи адміністративно-процедурного права щодо юрисдикційних (спірних, конфліктних) процедур. Юрисдикційні адміністративні процедури спрямовані на вирішення справ про адміністративні правопорушення та інші правові конфлікти [16, с. 267] (окрім випадків розгляду справ у судах). Вони пов'язані з вирішенням юридичних справ, здійсненням правового захисту порушених або оспорюваних інтересів, винесенням юридично-владних рішень щодо застосування відповідної правової санкції, відновлення

порушеного права [17, с. 489-492]. Ознаками юрисдикційних адміністративних процедур є такі: вони характеризують порядок діяльності юрисдикційних органів; регулюють порядок взаємовідносин сторін у конфлікті; регулюють порядок застосування санкцій матеріальних норм; характеризуються високим рівнем правової регламентації; передбачають обов'язкове прийняття рішення у вигляді юридичного акта [18, с. 56];

б) принципи адміністративно-процедурного права щодо неюрисдикційних (безспірних, неконфліктних) процедур. Адміністративні процедури, що мають неюрисдикційний характер, спрямовані на вирішення справ стосовно відносин так званого позитивного характеру, що виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності державних органів [16, с. 267]. Це встановлений законодавством порядок діяльності публічної адміністрації, не пов'язаний із застосуванням санкцій, який полягає в застосуванні регулятивних норм позитивного матеріального права. Коло неюрисдикційних процедур значно ширше юрисдикційних, що зумовлюється самою специфікою управлінської діяльності в різних сферах життя суспільства [19, с. 63].

За *ступенем «новаційності» для вітчизняного законодавства і правової науки*:

а) «традиційні» принципи адміністративно-процедурного права (зокрема ті, що вже розроблені адміністративно-правовою наукою і знайшли своє відображення у вітчизняних нормативно-правових актах);

б) новітні принципи адміністративно-процедурного права (здебільшого ті, що передбачені європейськими нормативними документами – Резолюціями та Рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи).

Таким чином, слід підсумувати, що *виокремлення видів принципів адміністративно-процедурного права* – це умовний розподіл принципів адміністративно-процедурного права з використанням окремих критеріїв для визначення зв'язків між ними, встановлення існуючих закономірностей їх ресурсу, можливості надання правової оцінки кожному окремому принципу. Варто відзначити, що розподіл принципів адміністративно-процедурного права на види носить умовний характер, адже залежить від виокремлення того чи іншого критерію. А застосування великої кількості різних критеріїв для розподілу на різноманітні види лише позитивним чином впливає на розуміння сутності і комплексності принципів адміністративно-процедурного права. Наявність розгорнутої класифікації відображає взаємозв'язок окремих різновидів принципів і взаємодоповнює одна одну задля визначення специфічного характеру і внутрішнього змісту принципів адмі-

ністративно-процедурного права. Задля з'ясування реального ресурсу принципів адміністративно-процедурного права, вважається доцільним їх поділ на види. Слід зауважити, що запропоно-

вані авторські варіанти класифікацій доповнюють одна одну і таким чином дозволяють детальніше з'ясувати сутність принципів адміністративно-процедурного права.

Література

1. Глібко О. В. Принцип верховенства права та його вплив на засади судового провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 5. С. 173–176.
2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06 вересня 2012 р. № 5203-VI / *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
3. Проект Закону про адміністративну процедуру від 28 грудня 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65307.
4. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін. ; Нац. Акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. 2017. 952 с.
5. Тацій Л. В. Категорія «розумний строк» в адміністративному судочинстві: поняття та правова природа. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 36–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2014_1_6.
6. Соловійова О. М., Сьоміна В. А. Щодо принципів адміністративної процедури. *Адміністративна процедура: особливості формування української концепції* : матеріали Круглого столу, м. Харків, 15 вересня 2017 р. Харків : Національна академія правових наук України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017. С. 92–101.
7. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n438>.
8. Деякі питання здійснення планових заходів державного контролю Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 896 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/deyaki-pitannya-zdijsnennya-planovih-zahodiv-derzhavnogo-kontrolyu-derzhavnoyu-služhboyu-z-pitan-bezpechnosti-harchovih-produktiv-ta-zahistu-spozhivachiv>.
9. Про порядок надання адміністративних послуг МОН України : Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2007 р. № 643 / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0643290-07>.
10. Коломоєць Т. О., Баранчик П. О. Принципи адміністративного права : монографія. Запоріжжя : Поліграфічний центр «Сору Art», 2012. 203 с.
11. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 сфчня 2011 р. № 2939-VI / *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
13. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упорядник В. П. Тимошук. Київ : Факт, 2003. 496 с.
14. Лагода О. С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 21 с.
15. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05 квітня 2007 р. № 877-V / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
16. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2008. 624 с.
17. Адміністративне право України: академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юрид. думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 2004. 584 с.
18. Галіцина Н. В. Класифікаційний розподіл адміністративних процедур. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 3. С. 54–59.
19. Машук В. Ю. Види адміністративних процедур: критерії класифікації. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 1 (7). С. 60–68.

References

1. Hlibko, O. V. (2015). The principle of the rule of law and its impact on the principles of judicial proceedings in administrative offenses. *Porivnialno-analitychne pravo*. № 5. 173–176. [in Ukrainian].
2. Law of Ukraine on administrative services. 06.09.2012. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>. [in Ukrainian].

3. Draft Law on Administrative Procedure. 28.12.2018. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65307. [in Ukrainian].
4. Petryshyn, O.V. (2017). *The Great Ukrainian Legal Encyclopedia*. Vol. 3. Zahalna teoriia prava; Nats. akad.prav.nauk Ukariny ; In-t derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. [in Ukrainian].
5. Tatsii, L. V. (2014). The category of "reasonable term" in administrative proceedings: concept and legal nature. *Publichne pravo*, 1, 36-41. [in Ukrainian].
6. Soloviova, O. & Somina, V. (2017). Regarding the principles of administrative procedure. *Administratyvna protsedura: osoblyvosti formuvannia ukrainskoi kontseptsii* : materily Kruhloho stolu. Kharkiv : Natsionalna akademiia pravovykh nauk Ukrainy, Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho, 92-101. [in Ukrainian].
7. Customs Code of Ukraine. 13.03.2012. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n438>. [in Ukrainian].
8. Some Issues of Implementation of Planned Measures of State Control by the State Service for Food Safety and Consumer Protection: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. 31.10.2018. № 896. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-zdijsnennya-planovih-zahodiv-derzhavnogo-kontrolyu-derzhavnoyu-sluzhboyu-z-pitan-bezpechnosti-harchovih-produktiv-ta-zahistu-spozhyvachiv>.
9. On the Procedure of Provision of Administrative Services of the Ministry of Education and Science of Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine. 20.07.2007. № 643. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0643290-07>. [in Ukrainian].
10. Kolomoiets, T.O. & Baranchyk, P.O. (2012). *Principles of administrative law*. Zaporizhzhia : Polihrafychnyi tsentr «Copy Art» [in Ukrainian].
11. Law of Ukraine on the appeal of citizens. 02.10.1996. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>. [in Ukrainian].
12. Law of Ukraine on access to public information. 13.01.2011. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. [in Ukrainian].
13. Tymoshchuk, V. P. (2003). *Administrative procedure and administrative services. Foreign experience and offers for Ukraine*. Kyiv : Fakt [in Ukrainian].
14. Lahoda, O.S. (2007). *Administrative procedure: theory and practice of application*. Extended abstract of candidate's thesis. Irpin. [in Ukrainian].
15. Law of Ukraine on the basic principles of state supervision (control) in the field of economic activity. 05.04.2007. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>. [in Ukrainian].
16. Stetsenko, S. H. (2008). *Administrative law of Ukraine*. Kyiv: Atika. [in Ukrainian].
17. Averianov, V. B. (2004) *Administrative law of Ukraine: Academic course*. Kyiv : Yuryd. Dumka. [in Ukrainian].
18. Halitsyna, N. V. (2010). Classification of administrative procedures. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 3, 54-59. [in Ukrainian].
19. Mashchuk, V. Yu. (2014). Types of administrative procedures: classification criteria. *Administratyvne pravo i protses*, 1 (7), 60-68. [in Ukrainian].